

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы прарэктар БДУКМ

_____ Н. У. Карчэўская

«__» _____ 2018 г.

Рэгістрацыйны № ВД-____/вуч.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для ўсіх спецыяльнасцей універсітэта*

Вучэбная праграма распрацавана на аснове адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасцях універсітэта, тыповой вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне «Беларуская мова (прафесійная лексіка)», зацверджанай 20.06.2017, рэгістрацыйны № ТД-С.292/тып. і тыпавых вучэбных планаў па спецыяльнасцях універсітэта

СКЛАДАЛЬНІКІ:

А. М. Пісарэнка, прафесар кафедры беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

В. А. Гуліцкая, прафесар кафедры беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

В. В. Шунейка, старшы выкладчык кафедры беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

С. А. Паўлава, прафесар кафедры менеджменту інфармацыйна-дакументнай сферы ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

Г. К. Семянькова, дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства ўстановы адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава», кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 8 ад 17.04.2017 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 28.06.2017 г.)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказны за выпуск: А. М. Пісарэнка

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» выкладаецца ў адпаведнасці з прынцыпамі сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі студэнтаў ва ўстанове вышэйшай адукацыі. У сферы культуры беларуская мова павінна вывучацца не толькі як сродак прафесійных і сацыяльна-бытавых зносін, але і як сродак эстэтычнага і патрыятычнага выхавання асобы студэнта і састаўная частка беларускай нацыянальнай культуры.

Вучэбная дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» – гэта пераважна практычная вучэбная дысцыпліна, некаторыя раздзелы якой утрымліваюць веды экстралінгвістычнага характару і дапамагаюць паказаць багацце беларускай мовы, складаны шлях і этапы яе развіцця, сучасны стан і гісторыю складання беларускай навуковай тэрміналогіі, усвядоміць месца сучаснай беларускай мовы сярод славянскіх і іншых моў свету, а таксама ролю роднай мовы ў станаўленні асобы і фарміраванні яе творчага патэнцыялу. Названая вучэбная дысцыпліна звязана з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі: «Беларуская і сусветная літаратура», «Гісторыя Беларусі (у кантэксце еўрапейскай цывілізацыі)», «Сцэнарнае майстэрства і драматургія культурна-адпачынкавых праграм» і інш. (дзяржаўны кампанент) і «Моўная камунікацыя (рыторыка)», «Дзелавы этыкет і камунікацыі», «Аналіз твораў мастацтва», «Сцэнічная мова», «Рэклама ў сферы культуры», «Этнаграфія, міфалогія і фальклор беларусаў», «Гісторыя мастацтваў» і інш. (кампанент установы вышэйшай адукацыі).

Мэта вучэбнай дысцыпліны – падрыхтаваць не толькі пісьменнага спецыяліста ў галіне прафесійна арыентаванага навучання, а і інтэлігента як камунікатыўна развітую асобу, якая зможа на дастаткова высокім узроўні ўдасканалваць сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі. Гэта дапаможа будучаму работніку культуры наладжваць зносіны на роднай мове ў сучаснай сацыякультурнай прасторы, захоўваць нацыянальную спадчыну, праяўляць грамадзянскасць і патрыятызм, што ў сваю чаргу будзе спрыяць павышэнню грамадскага прэстыжу беларускай літаратурнай мовы як мовы тытульнай нацыі ў Рэспубліцы Беларусь. Праграма вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова

(прафесійная лексіка)» накіравана на сістэматызацыю і паглыбленне ведаў студэнтаў у галіне фанетыкі і арфаэпіі, марфалогіі і правапісу, лексікалогіі і лексікаграфіі, функцыянальнай стылістыкі і культуры маўлення; на фарміраванне навыкаў і ўменняў у розных відах маўленчай дзейнасці, на навучанне прыёмам самастойнай работы з моўным і маўленчым матэрыялам у штодзённай вучэбна-навуковай і будучай прафесійнай дзейнасці.

Асноўныя задачы вучэбнай дысцыпліны:

– паглыбляць і замацоўваць тэарэтычныя веды па сучаснай беларускай літаратурнай мове з арыентацыяй на прафесійнае маўленне з улікам сучасных, найноўшых тэарэтычных распрацовак і метадычнага вопыту;

– дыферэнцыравана ўводзіць у моўную практыку спецыяльныя лексемы і фраземы тэрміналагічнага характару;

– развіваць моўна-эстэтычны густ студэнтаў;

– выпрацоўваць у студэнтаў патрабавальнасць да чысціні і правільнасці маўлення ў сацыякультурнай і вучэбна-навуковай сферах дзейнасці;

– узбагачаць прафесійны слоўніковы запас будучых спецыялістаў;

– навучыць карыстацца рознымі лексікаграфічнымі даведнікамі, у тым ліку галіновымі тэрміналагічнымі слоўнікамі;

– пашыраць моўную (вусную і пісьмовую) кампетэнцыю студэнтаў у вучэбна-прафесійнай, вучэбна-навуковай і сацыякультурнай сферах дзейнасці;

– навучыць кваліфікавана карыстацца сродкамі афіцыйна-справавога і навуковага стылю ў адпаведнасці з маўленчай сітуацыяй;

– далучаць да інтэлектуальнага жыцця грамадства, выхоўваць інтарэс і павагу да мастацкага слова як часткі духоўнай культуры беларускага народа, інтэлектуальнай спадчыны, развіваць пачуццё нацыянальнага ўсведамлення.

Аб'ект вывучэння вучэбнай дысцыпліны – сучасная беларуская літаратурная мова, унармаваная, апрацаваная майстрамі слова, яе паходжанне, развіццё, месца сярод іншых моў свету, законы, нормы, асаблівасці функцыянавання. Прадмет – адзінкі адпаведных раздзелаў лінгвістыкі (фанетыкі, арфаэпіі, графі-

кі, арфаграфіі, граматыкі (марфалогіі), лексікалогіі, культуры маўлення і стылістыкі) у сферы прафесійнага маўлення.

Зместам вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый адпаведна адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасцях універсітэта.

Акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды ў галіне мастацкіх, навукова-тэхнічных, грамадскіх, гуманітарных, эканамічных дысцыплін і прымяняць іх для вырашэння тэарэтычных, практычных і творчых задач прафесійнай дзейнасці.

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-12. Свабодна прымяняць прафесійную тэрміналогію.

АК-17. Умець бачыць і інтэрпрэтаваць факты, падзеі, з'явы сферы прафесійнай дзейнасці ў шырокім гістарычным і культурным кантэксце.

Сацыяльна-асобныя кампетэнцыі:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці і развітым пачуццём патрыятызму.

САК-3. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння на аснове прынятых маральных і прававых норм, дэманструючы павагу і талерантнасць да іншай культуры.

САК-7. Быць здольным асэнсавана ўспрымаць і беражліва адносіцца да гістарычнай, культурнай спадчыны Беларусі і свету, культурных традыцый і рэлігійных поглядаў.

Прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-8. Набываць новыя веды, выкарыстоўваючы сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі.

ПК-9. Арганізоўваць і праводзіць інфармацыйна-асветніцкія, адукацыйныя, культурна-творчыя, культурна-дасугавыя мерапрыемствы.

ПК-10. Арганізоўваць вучэбныя заняткі, самастойную работу навучэнцаў, ствараць творчую атмасферу навучальнага працэсу.

ПК-12. Фарміраваць прафесійнае мысленне, унутраную матывацыю, сістэму каштоўнасцей навучэнцаў.

ПК-14. Развіваць навыкі работы навучэнцаў з вучэбнай, даведачнай, навуковай літаратурай і іншымі крыніцамі інфармацыі.

ПК-17. Абагульняць свой метадычны і творчы вопыт, назіранні за творчасцю іншых у навукова-метадычных і (або) у навуковых работах.

ПК-20. Весці работу па прапагандзе (выкананне, вытворчасць аўдыявідэазапісаў і інш.) творчасці беларускіх прадстаўнікоў культуры і мастацтва. Укараняць у творчае жыццё найлепшыя ўзоры класічнага і сучаснага мастацтва.

ПК-27. Планаваць асноўныя этапы навуковых даследаванняў. Ведаць прынцыпы і прыёмы збору, сістэматызацыі, абагульнення і выкарыстання інфармацыі для правядзення навуковых даследаванняў у філалагічна-мастацкай сферы.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнты павінны ведаць:

- асаблівасці фанетычнай сістэмы сучаснай беларускай мовы;

- асноўныя нормы беларускага літаратурнага вымаўлення ў тэрміналагічнай лексіцы;

- сучасныя нормы беларускага правапісу;

- асаблівасці і заканамернасці ўтварэння тэрміналагічных слоў;

умець:

- перакладаць, анатаваць і рэферыраваць прафесійна арыентаваныя тэксты;

- знаходзіць і выпраўляць недахопы і памылкі ў перакладзе тэкстаў па спецыяльнасці;

- самастойна ствараць розныя віды тэкстаў, у тым ліку навуковага;

валодаць:

- арфаэпічнымі, арфаграфічнымі, марфалагічнымі, лексічнымі нормаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

- асноўнымі паняццямі і тэрмінаў спецыяльнай лексікі.

З ліку эфектыўных педагогічных метадаў і тэхналогій навучання, якія садзейнічаюць набыццю студэнтамі ведаў у галіне беларускага мовазнаўства і фарміраванні ў іх вопыту самастойнага вырашэння разнастайных філалагічных задач, вылучаюцца наступныя:

- тэхналогіі вучэбна-даследчыцкай дзейнасці;
- метады актывізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці;
- вучэбнае мадэляванне практыка-арыентаванага навуковага даследавання;
- тлумачальна-ілюстратыўныя тэхналогіі навучання;
- метады лінгвістычнага даследавання тэкстаў прафесійнай накіраванасці;
- метады ўключанага назірання.

У адпаведнасці з вучэбнымі планамі на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» адведзена 68 гадзін, з якіх 34 гадзіны – аўдыторныя практычныя заняткі. Вучэбнымі планамі па спецыяльнасцях прадугледжана выкананне кантрольнай работы.

Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Прадмет і задачы вучэбнай дысцыпліны, яе месца ў сістэме сацыяльна-гуманітарных навук, узаемасувязь з іншымі філалагічнымі дысцыплінамі. Метады навучання (паводле крыніцы перадачы і ўспрымання інфармацыі, у залежнасці ад логікі інфармацыі, паводле характару вучэбнай дзейнасці). Роля вучэбнай дысцыпліны ў фарміраванні і развіцці сацыяльна-асобаснай і сацыяльна-прафесійнай кампетэнцыі выпускнікоў УВА культуры і мастацтваў.

Мова і соцыум. Славянскія мовы ў індаеўрапейскай сям'і. Генезіс беларускай мовы: гістарычныя этапы яе развіцця, дзяржаўны статус беларускай мовы ў Вялікім Княстве Літоўскім; новая беларуская мова XIX – пачатку XX ст. Беларуская мова – адна з форм нацыянальнай культуры беларусаў і яе функцыі ў грамадстве. Асаблівасці функцыянавання беларускай літаратурнай мовы ў XX – пачатку XXI ст.: рэформы беларускай мовы (1933, 1957, 2008); Закон «Аб мовах у Беларускай ССР» (1990); Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі.

Раздзел I. Спецыфіка фанетычна-арфаэпічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы

Тэма 1. Спецыфіка фанетычнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы

Фанетыка як раздзел мовазнаўства. Гук як найдрабнейшая адзінка мовы. Фанетычная сістэма і яе функцыянаванне. Артыкуляцыйная класіфікацыя галосных, артыкуляцыйная класіфікацыя зычных. Паняцце чаргавання гукаў.

Фанетычныя законы беларускай мовы: аканне, яканне, дзеканне, цеканне, поўнагалоссе, узнікненне прыстаўных зычных і галосных гукаў, устаўных гукаў, падаўжэнне, аглушэнне/азванчэнне зычных, асіміляцыйная мяккасць, асіміляцыя свісцячых-шыпячых гукаў, чаргаванні заднеязычных са свісцячымі, в-ў, л-ў, у-ў і інш.

Фанетычная транскрыпцыя як спосаб перадачы літаратурнага вымаўлення.

Тэма 2. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння

Арфаэпія як раздзел мовазнаўства. Паняцце арфаэпічнай нормы. Асноўныя законы беларускага літаратурнага вымаўлення: вымаўленне галосных і іх спалучэнняў, вымаўленне зычных і іх спалучэнняў. Вымаўленне галосных і зычных гукаў у моўнай плыні: паняцце праклітык і энклітык, уплыў папярэдняга гук на наступны, наяўнасць і ўплыў пабочнага і асноўнага націску на літаратурнае вымаўленне. Роля лагічнага і эматычнага націску пры публічным выступленні. Адхіленні ад норм літаратурнага вымаўлення і іх прычыны. Валоданне арфаэпічнымі нормамаі як паказчык культурамоўнага ўзроўню асобы і агульнай прафесійнай культуры спецыяліста.

Раздзел II. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы

Тэма 3. Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле паходжання. Лексікаграфія

Лексікалогія як лінгвістычная дысцыпліна. Паняцце лексікі. Спрадвечна беларуская і запазычаная лексіка. Храналагічныя (агульнаславянскі, усходнеславянскі і ўласна беларускі) пласты спрадвечнай лексікі. Моўныя запазычанні як вынік культурнага, эканамічнага, тэрытарыяльнага і інш. узаемадзеяння. Запазычанні са славянскіх і неславянскіх моў, паказчыкі іншамоўнасці.

Спецыфіка адлюстравання лексічнага складу беларускай мовы ў лексікаграфічных даведніках. Віды энцыклапедычных і тыпы лінгвістычных слоўнікаў. Тлумачальныя спецыяльныя слоўнікі як крыніца ўзбагачэння, удасканалвання і развіцця прафесійнай маўленчай кампетэнцыі.

Тэма 4. Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле сферы ўжывання і характару маўленчых зносін

Агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага ўжытку. Спецыяльная лексіка як частка лексікі абмежаванага выкарыстання. Паняцце тэрміна і тэрміналогіі. Супастаўляльная характарыстыка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Віды і спосабы тэрмінаўтварэння: марфемны (суфіксальны: *канкурэн-*

таздольнасць, кіраўніцтва, лідарства, карыстальнік, перыёдыка, чытальнасць, дэкаратар, фалькларызацыя, прэфіксальны: суперэкслібрыс, падсерыя, падрубрыка, прэфіксальна-суфіксальны: падгалосак), складанне: бемоль-мажорны, танца-ла, архівасховішча, кнігаабмен, навукова-метадычны, цацка-кніжка, летапіс, складана-суфіксальны: шматгаліновы, кніга-знаўства, штотыднёвік, кнігагандлёвы, абрэвіяцыя: БДУКМ, ПК, ЦБС, ТТД, УДК, РТБД, лексіка-семантычны: ключ (скрыпічны), назва (адзінка аб'ёму, загаловак), лісток (перыядычнае выданне на чатырох старонках), сінтаксічны: аўдыявізуальны дакумент, трайны крок, гульнявая дзейнасць, апорны гук, фонд рэдкіх кніг, прэм'ера кнігі, скульптурная кампазіцыя, вакальная партыя, спосаб запазычвання гатовых тэрмінаадзінак: брашура, менеджмент, дайджэст, маркетынг, архіварыус, франтыспіс, балерына, прэм'ера, мальберт, ракако, сальфеджыя і інш.

Раздзел III. Сістэма арфаграфічных норм у сферы прафесійнага маўлення

Тэма 5. Графіка. Арфаграфія.

Прынцыпы беларускага правапісу

Прадмет, задачы і змест графікі. Беларускі алфавіт. Гукавыя значэнні літар. Суадносіны паміж літарамі і гукамі. Звесткі з гісторыі беларускай графікі.

Прадмет, задачы і змест арфаграфіі. Паняцце прынцыпу правапісу і арфаграмы як асноўных адзінак раздзела.

Прынцыпы і раздзелы беларускай арфаграфіі. Фанетычны і марфалагічны прынцыпы правапісу, традыцыйнае і дыферэнцыраванае напісанні.

Тэма 6. Напісанне спецыяльнай лексікі

паводле фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў

Напісанні спецыяльнай лексікі славянскага і іншамоўнага паходжання паводле фанетычнага прынцыпу: правілы акання, якання; правапіс *ы, і, й* пасля прыставак; правапіс спалучэнняў галосных у іншамоўных словах; правапіс галосных у складаных словах; правапіс прыстаўных галосных, правапіс прыстаўных зычных; правапіс *у-у* нескладовага (*ў*); правапіс спалу-

чэнняў зычных у корані і на стыку кораня і суфікса; правапіс прыставак на з- (*раз-, уз-, без-, цераз-*); правапіс *д-дз', т-ц'*; правапіс падоўжаных зычных.

Напісанне спецыяльнай лексікі славянскага і іншамоўнага паходжання паводле марфалагічнага прынцыпу: правапіс звонкіх-глухіх, у тым ліку прыставак на *д-/б-* (*аб-, ад-, над-, пад-* і інш.); правапіс цвёрдых-мяккіх зычных (правапіс мяккага знака і апострафа), правапіс выбухных-афрыкат; напісанне прыназоўніка *без* і часціцы *не*.

Тэма 7. Злітнае і паўзлітнае напісанне.

Ужыванне вялікай літары

Агульныя правілы напісання спецыяльнай лексікі разам, асобна, праз злучок. Злітнае і паўзлітнае напісанне назоўнікаў, прыметнікаў, прыслоўяў і падобных да іх спалучэнняў.

Ужыванне вялікай літары пры размежаванні ўласных і агульных назваў: вялікая і малая літара ў назвах дзяржаўных органаў і іншых арганізацый; у найменнях пасадаў і званняў, ветлівых зваротах і спецыяльных абазначэннях; у назвах дзяржаўных і нацыянальных сімвалаў, рэліквій, дзяржаўных узнагарод, прэмій, граматаў, прызоў; у назвах дакументаў, іх зводаў, унікальных прадметаў, твораў культуры і мастацтва; у назвах знамянальных падзей і дат, перыядаў і эпох, свят і інш., а таксама пры афармленні простага мовы і цытат.

Раздзел IV. Граматычныя нормы беларускай літаратурнай мовы ва ўмовах білінгвізму

Тэма 8. Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў назоўнікаў

Граматыка як раздзел мовазнаўства. Назоўнік як самастойная часціна мовы. Лексіка-граматычная характарыстыка назоўніка. Граматычныя катэгорыі назоўнікаў: лік, род, склон, скланенне. Адзіночналікавыя і множналікавыя назоўнікі; несупадзенне ліку аднакарэнных назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Варыянтныя родавыя формы; несупадзенне роду назоўнікаў у беларускай і рускай мовах; вызначэнне роду нескланяльных назоўнікаў іншамоўнага паходжання (у тым ліку нескланяльных геаграфічных назваў). Вызначэнне роду ўласных

зменных назоўнікаў, скланяльных і нескланяльных абрэвіятур. Нарматыўнае ўжыванне склонавых канчаткаў назоўнікаў-тэрмінаў I, II, III скланення, рознаскланяльных назоўнікаў, назоўнікаў у множным ліку, субстантывавальных назоўнікаў. Асаблівасці скланення ўласных назоўнікаў у беларускай мове.

Прадуктыўнасць назоўнікаў-тэрмінаў у прафесійным маўленні: *экспрэс-інфармацыя, мікрарэфрэн, дэнамінацыя, форсмажор, рэзюмэ, майстар-клас, скептыцызм, маркетынг, супервокладка, рэкламадаўца, бібліятэчнаўства, пэндзаль, індыферэнтнасць, харэаграфія, інвестыцыі, іканаграфія, прэзентацыя, падгалосак, УДК, монаспектакль, відэатэка, рэфлексія, бібліяграфія, біг-бэнд, партрэтывыст, перавыхаванне, уверцюра*. Назоўнікі ў структуры іменных тэрміналагічных мадэляў: назоўнік+назоўнік у родным склоне без прыназоўніка (*фігура кадрылі, бланк падпіскі, пераменнасць функцый, тэорыя музыкі, інтэнсіўнасць гуку, м'ютэнт дыска, аддзел апрацоўкі, арэал распаўсюджвання, аддзел камплектавання, мастацтва прадстаўлення, ядро фонду*); назоўнік+назоўнік ва ўскосным склоне з прыназоўнікам (*разьба па дрэве, выданне для дзяцей, танец з прыпеўкамі, каляска для кніг, паказальнік да выдання, уверцюра для аркестра, індэксы па структуры*).

Тэма 9. Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў прыметнікаў, займеннікаў і прыслоўяў

Прыметнік як самастойная часціна мовы. Лексіка-граматычная характарыстыка прыметніка. Утварэнне і стылявая дыферэнцыяцыя поўных і кароткіх прыметнікаў. Асаблівасці склонавых канчаткаў прыметнікаў і займеннікаў. Нарматыўнае ўжыванне кароткай формы прыналежных прыметнікаў.

Асаблівасці ўтварэння і ўжывання ступеняў параўнання якасных прыметнікаў і прыслоўяў у беларускай мове (параўнальна з рускай). Асаблівасці ўтварэння, функцыянавання і перакладу элятыўных форм прыметніка і прыслоўя.

Асаблівасці скланення і выкарыстання займеннікаў як слоў з замяняльнай, указальнай функцыяй.

Прыметнік у структуры іменных тэрміналагічных мадэляў: прыметнік + назоўнік (*аматарскі тэатр, дублетны экзэмпляр, вольны час, гукавы рад, музычна-харэаграфічнае мастацтва, графічная музыка, генеральная рэпетыцыя, выканалніцкае*

мастацтва, каталожная картка, шасціструнная гітара, квартавы дыяпазон, тытульны ліст, духоўная музыка, праблемная сітуацыя, высокі друк, дапаможны паказальнік, секвенцнае паўтарэнне, сцэнічнае відовішча, бібліятэчны фонд, рэабілітацыйны цэнтр, архітэктурны помнік, жартоўныя песні, папулярная музыка, аб'ёмны вобраз, мемарыяльны комплекс).

*Тэма 10. Нарматыўнае ўжыванне
лексіка-граматычных разрадаў лічэбнікаў*

Лічэбнік як самастойная часціна мовы. Лексіка-граматычная характарыстыка лічэбніка. Скланенне розных разрадаў лічэбнікаў. Асаблівасці спалучэння розных разрадаў лічэбнікаў з іншымі часцінамі мовы (сінтаксічная сувязь зборных лічэбнікаў з назоўнікамі; формы прыметнікаў, дзеепрыметнікаў, займеннікаў-прыметнікаў у колькасна-іменных словазлучэннях; спалучальнасць дробавых лічэбнікаў з назоўнікамі і інш.).

Лічэбнік у вучэбнай, навуковай і сацыякультурнай сферах маўлення. Роля лічэбніка ў стварэнні тэрміналагічнай лексікі і прафесійнага маўлення (*трое саксафаністаў, павялічанае трохгучча, праз паўтара інтэрвала, дзесяцічная індэксацыя, трохгучча, двухактавы, першакрыніца, чатырохгалоссе, дыптых, другое творчае аб'яднанне, трыя-саната, шасціструнны музычны інструмент, чатыры чарговыя спектаклі, сем мастацкіх галерэй, шэсцьдзесят чацвёртая нота, эцюд для падвойных тэрцаў*).

*Тэма 11. Нарматыўнае ўжыванне
граматычных катэгорый і форм дзеяслова*

Дзеяслоў як самастойная часціна мовы. Семантыка-граматычная адметнасць дзеяслова. Граматычныя формы дзеяслова: інфінітыў, дзеепрыметнік, дзеепрыслоўе і спрагальныя формы. Асновы дзеяслова. Граматычныя катэгорыі дзеясловаў: пераходнасць, зваротнасць, стан, трыванне, час, лад, асоба. Спецыфіка спражэння: асаблівасці канчаткаў дзеясловаў I і II спражэння, адметнасць форм рознаспрагальных дзеясловаў. Асаблівасці суфіксальнага афармлення спрагальных дзеяслоўных форм (ужыванне фармантаў *-ірава-/-ва-, -ава-(-ява-)/-ва-, -іва-(-ыва-)/-ва-, -е-/-і-*).

Дзеепрыметнік як неспрагальная форма дзеяслова. Асаблі-
васці ўтварэння і перакладу дзеепрыметнікаў і дзеепрыметных
зваротаў з рускай на беларускую мову (*цэнтралізаваная сістэ-
ма, распрацаваны сцэнарыі, анатаваны каталог, адыграны
спектакль, пратэрмінаваная кніга, устарэлая літаратура, уз-
ведзены палац культуры, закансерваваныя рэшткі помніка, аз-
добленая фрэскамі карцінная галерэя, асвятляльны люк, аб'яд-
наны бібліяграфічны запіс*).

Дзеепрыслоўе як нязменная форма дзеяслова. Асаблі-
васці ўтварэння і функцыянавання дзеепрыслоўяў і дзеепрыслоўных
зваротаў.

Спецыфіка выкарыстання розных дзеяслоўных форм у пра-
фесійным маўленні (*стымуляваць супрацоўніцтва, размерка-
ваць рэсурсы, упрыгожыць разьбой, улічваць запыт, ствараць
канкурэнцыю, захоўваць каларыт, перагледжваць эцюды, ты-
ражыраваць выданне, апладзіраваць флейтысту, адыграць
спектакль, распаўсюджваць новыя тэхнікі, развіваць гравюру
на метале, перадаваць святлоценнявую мадэліроўку прадме-
таў*).

Тэма 12. Спецыфіка структуры і зместу беларускіх словазлучэнняў

Асаблі-
васці будовы беларускіх словазлучэнняў (параўнальна
з рускай): спалучэнні з дзеясловамі *жартаваць, смяцца, рага-
таць, здэкавацца, цешыцца, насміхацца, кпіць*; з дзеясловамі
руху *ісці, ехаць, бегчы, ляцець, несціся*, а таксама з дзеясловамі
волевыяўлення *паслаць, выправіць, адправіць*; з дзеясловамі
думкі, пачуцця, маўлення *гаварыць, думаць, непакоіцца, клапа-
ціцца, хвалявацца, маўчаць*; з дзеясловамі ветлівасці *дзякаваць,
дараваць, прабачыць, выбачаць* і інш.

Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказе. Абумоўленасць
формы адзіночнага/множнага ліку выказніка ў залежнасці ад
яго семантыкі і ад дзейніка, выражанага рознымі мадэлямі
колькасна-іменных словазлучэнняў (*група студэнтаў сядзела,
шасцёрапевакоў стаялі, музыкантаў з дваццаць увайшлі ў за-
лу, пяць экспазіцый прывезена, выкладчык са студэнтамі маў-
чалі, большасць інструментаў ляжала* і інш.).

Раздзел V. Функцыянальныя стылі і іх маўленчыя якасці

Тэма 13. Паняцце стылю.

Характарыстыка функцыянальных стыляў і іх жанраў

Стылістыка і культура маўлення як самастойная лінгвістычная дысцыпліна і як частка вучэбнага курса «Беларуская мова (прафесійная лексіка)». Паняцце функцыянальнага стылю, падстылю, жанру. Дыферэнцыяцыя моўных стыляў. Агульная характарыстыка кніжных (афіцыйна-справавога, навуковага, публіцыстычнага, мастацкага) і гутарковага стыляў. Асаблівасці мовы мастацкага стылю; мова мастацкай літаратуры як «захавальніца» нарматыўнасці літаратурнага маўлення.

Тэма 14. Маўленчыя адметнасці навуковага стылю

Паняцце навуковага стылю. Асноўныя функцыі і прыметы навуковага стылю.

Уласна навуковы (акадэмічны), навучальны (вучэбна-навуковы), навукова-папулярны падстылі, іх жанры і кампазіцыйныя асаблівасці.

Лексіка-граматычныя асаблівасці навуковага стылю. Спецыфіка перакладу на беларускую мову навуковых тэкстаў.

Тэма 15. Маўленчыя спецыфіка афіцыйна-справавога стылю

Паняцце афіцыйна-справавога стылю. Асноўныя функцыі і прыметы афіцыйна-справавога стылю.

Заканадаўчы (уласна заканадаўчы, або юрыдычны), дыпламатычны, адміністрацыйна-канцылярскі (канцылярскі) падстылі, іх жанры і кампазіцыйныя асаблівасці.

Лексіка-граматычныя асаблівасці афіцыйна-справавога стылю. Маўленчыя штампы як сродак дакладнасці і недвухсэнсоўнасці справавога маўлення. Спецыфіка напісання справавых папер.

Тэма 16. Камунікатыўныя якасці маўлення і іх праяўленне ў функцыянальных стылях

Мова і маўленне. Праблемы культуры маўлення ва ўмовах білінгвізму. Агульная культура чалавека і прафесійна арыентаванае маўленне. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення (правільнасць, дакладнасць, лаканічнасць, лагічнасць, чысціня,

багацце, дарэчнасць, выразнасць і вобразнасць) і іх рэалізацыя ў функцыянальных стылях, у канкрэтных маўленчых сітуацыях.

Маўленчы этыкет і культура зносін у розных сферах маўлення.

Падрыхтоўка да публічнага выступлення. Агульныя патрабаванні да публічнага выступлення. Кампазіцыя маўлення. Узаемадзеянне аратара з аўдыторыяй.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ**
(дзённая форма атрымання адукацыі)

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін	Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	практычныя заняткі		
Уводзіны	2	2	тэст
Раздзел I. Спецыфіка фанетычна-арфаэпічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы			
<i>Тэма 1.</i> Спецыфіка фанетычнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы	1		
<i>Тэма 2.</i> Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння	1		
Раздзел II. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы			
<i>Тэма 3.</i> Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле паходжання. Лексікаграфія	1	2	тэст
<i>Тэма 4.</i> Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле сферы ўжывання і характару маўленчых зносін	2		
Раздзел III. Сістэма арфаграфічных норм у сферы прафесійнага маўлення			
<i>Тэма 5.</i> Графіка. Арфаграфія. Прынцыпы беларускага правапісу	1	2	рэферат
<i>Тэма 6.</i> Напісанне спецыяльнай лексікі паводле фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў	3		
<i>Тэма 7.</i> Злітнае і паўзлітнае напісанне. Ужыванне вялікай літары	1		
Раздзел IV. Граматычныя нормы беларускай літаратурнай мовы ва ўмовах білінгвізму			
<i>Тэма 8.</i> Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў назоўнікаў	4		

Тэма 9. Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў прыметнікаў, займеннікаў і прыслоўяў	2		
Тэма 10. Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў лічэбнікаў	1		
Тэма 11. Нарматыўнае ўжыванне граматычных катэгорый і форм дзеяслова	3		
Тэма 12. Спецыфіка структуры і зместу беларускіх словазлучэнняў	1		
Раздзел V. Функцыянальныя стылі і іх маўленчыя якасці			
Тэма 13. Паняцце стылю. Характарыстыка функцыянальных стыляў і іх жанраў	1		
Тэма 14. Маўленчыя адметнасці навуковага стылю	1		
Тэма 15. Маўленчая спецыфіка афіцыйна-справавога стылю	1		
Тэма 16. Камунікатыўныя якасці маўлення і іх праяўленне ў функцыянальных стылях	2		
Усяго...	28	6	

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ**
(завочная форма атрымання адукацыі)

Назва тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін	Форма кантролю ведаў
	практычныя заняткі	
Спецыфіка фанетычна-арфаэпічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы	2	выкананне практычных заданняў
Сістэма арфаграфічных норм у сферы прафесійнага маўлення	2	тэст
Граматычныя нормы беларускай літаратурнай мовы ва ўмовах білінгвізму	4	тэст
Усяго...	8	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Азарка, В. У.* Беларуская мова: спецыяльная лексіка / В. У. Азарка, А. С. Васілеўская, М. М. Круталевіч. – Мінск : ВВЦ БДПУ, 2004. – 207 с.

2. *Антанюк, Л. А.* Беларуская навуковая тэрміналогія: фарміраванне, структура, упарадкаванне, канструяванне, функцыянаванне / Л. А. Антанюк. – Мінск : Навука і тэхніка, 1987. – 240 с.

3. *Антанюк, Л. А.* Беларуская мова: спецыяльная лексіка / Л. А. Антанюк, Б. А. Плотнікаў. – Мінск : Акадэмія кіравання пры Прэзідэнце Рэсп. Беларусь, 2004. – 128 с.

4. *Асіпчук, А. М.* Беларуская мова. Прафесійная лексіка : дапам. / А. М. Асіпчук, В. В. Маршэўская, А. С. Садоўская. – Гродна : ГрДУ, 2009. – 271 с.

5. *Асновы культуры маўлення і стылістыкі / пад рэд. У. В. Анічэнка.* – Мінск : Універсітэцкае, 1992. – 255 с.

6. *Беларуская мова. Прафесійная лексіка: дапам. / аўт.-склад.: В. В. Маршэўская, І. В. Піваварчык, А. С. Садоўская.* – Гродна : ГрДУ, 2006. – 84 с.

7. *Беларуская мова ў схемах і табліцах : дапам. для вучняў агульнаадукац. устаноў / склад. А. В. Ляўковіч.* – Мазыр : Белый ветер, 2010. – 106, [2] с.

8. *Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча.* – Мінск : Беларус. энцыкл., 1994. – 655 с.

9. *Жалуновіч, А. А.* Прафесійная лексіка (тэставыя заданні для самакантролю па беларускай мове) / А. А. Жалуновіч. – Мінск : БДУ культуры і мастацтваў, 2007. – 34 с.

10. *Каляда, А.* Беларускае літаратурнае вымаўленне: практыкум па дыкцыі і арфаэпіі / А. Каляда. – Мінск : Выш. шк., 2006. – 100 с.

11. *Каўрус, А.* Дакумент па-беларуску / А. Каўрус. – Мінск : Беларусь, 1994. – 159 с.

12. *Куліковіч, У. І.* Беларускі правапіс : правілы, заданні, кантрольныя работы / У. І. Куліковіч. – Мінск : Завігар, 1998. – 280 с.

13. *Куліковіч, У. І.* Новае ў беларускай арфаграфіі. Правілы. Заданні. Тэсты. Слоўнік: вучэб. дапам. / У. І. Куліковіч. – Мінск : Новое знанне, 2011. – 507 с.

14. *Куліковіч, У. І.* Сучасная беларуская арфаграфія. Правілы. Трэніровачныя заданні. Кантрольныя работы. Заліковыя тэсты. Даведкі : вучэб. дапам. / У. І. Куліковіч. – Мінск : Новое знанне, 2010. – 124 с.

15. *Ляшчынская, В. А.* Беларуская мова: тэрміналагічная лексіка : вучэб. дапам. / В. А. Ляшчынская. – Мінск : РІВШ БДУ, 2001. – 256 с.

16. *Ляшчынская, В. А.* Студэнту аб мове: прафесійная лексіка / В. А. Ляшчынская. – Мінск : ІВЦ Мінфіна, 2003. – 243 с.

17. *Пісарэнка, А. М.* Функцыянальная стылістыка беларускай мовы : вучэб. дапам. / А. М. Пісарэнка. – Мінск : БДУ культуры, 2003. – 62 с.

18. *Пішам па-беларуску: даведнік па арфаграфіі і пунктуацыі з каментарыямі : дапам. для агульнаадукац. устаноў з беларус. і рус. мовамі навучання / З. І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск : Аверсэв, 2010. – 191 с.*

19. *Сучасная беларуская мова: вучэб. дапам. / Л. М. Грыгор’ева [і інш.] ; пад агул. рэд. Л. М. Грыгор’евай. – 4-е выд., выпр. – Мінск : Выш. шк., 2011. – 622 с.*

20. *Сямешка, Л. І.* Курс беларускай мовы / Л. І. Сямешка, З. І. Бадзевіч, І. Р. Шкраба. – Мінск : Універсітэцкае, 1996. – 654 с.

21. *Тэорыя і практыка беларускай тэрміналогіі / Г. У. Арашонкава, А. М. Булыка, А. І. Падлужны ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа. – Мінск : Беларус. навука, 1999. – 173 с.*

22. *Цікоцкі, М. Я.* Стылістыка беларускай мовы / М. Я. Цікоцкі. – Мінск : Выш. шк., 1995. – 301 с.

23. *Шакун, Л. М.* Аб перыядызацыі гісторыі беларускай літаратурнай мовы / Л. М. Шакун // Карані роднай мовы. – Мінск : Выш. шк., 2001. – 86 с.

Дадатковая

1. *Красней, В. П.* Навуковы стыль сучаснай беларускай літаратурнай мовы / В. П. Красней // Беларуская мова ў другой

палове XX ст.: матэрыялы Міжнар. навук. канф. – Мінск : Універсітэцкае, 1998. – С. 16–19.

2. *Красней, В. П.* Аб сінонімах, дублетах і варыянтах у тэрміналогіі / В. П. Красней // Весн. БДУ. – Сер. 4. – 1995. – № 1.

3. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. А. Я. Баханькова. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.

4. *Лепешаў, І. Я.* Практыкум па беларускай мове / І. Я. Лепешаў, Г. М. Малажай, К. М. Панючыц. – Мінск : Выш. шк., 1998. – 301 с.

5. Праблемы беларускай навуковай тэрміналогіі : матэрыялы 1-й нац. канф. / рэдкал.: З. Санько [і інш.]. – Мінск : ТБМ, 1995. – 340 с.

6. *Прыгодзіч, М. Р.* Шчодрасць слова / М. Р. Прыгодзіч. – Мінск : Універсітэцкае, 1990. – 79 с.

7. Пытанні нармалізацыі беларускай навуковай тэрміналогіі: матэрыялы рэсп. навук. канф. / рэдкал.: Д. Паўлавец [і інш.]. – Гомель : ГДУ, 1994. – 66 с.

8. *Станкевіч, А. А.* Дэтэрміналагізацыя тэрмінаў іншамоўнага паходжання ў сучаснай беларускай мове / А. А. Станкевіч // Беларус. мова. – 1977. – Вып. 5. – С. 27–34.

9. Сучасная беларуская літаратурная мова: марфалогія / пад рэд. М. С. Яўневіча. – Мінск : Выш. шк., 1997. – 288 с.

10. *Шакун, Л. М.* Словаўтварэнне : вучэб. дапам. для філал. фак. ВНУ / Л. М. Шакун. – Мінск : Выш. шк., 1978. – 128 с.

Слоўнікі

1. *Арашонкава, Г. У.* Кароткі слоўнік беларускай мовы. Правапіс. Вымаўленне. Націск. Словазмяненне. Словаўжыванне / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. – Мінск : Нар. асвета, 1994. – 367 с.

2. *Булыка, А. М.* Слоўнік іншамоўных слоў : у 2 т. / А. М. Булыка. – Мінск : БелЭн, 1999. – Т. 1 : А – Л. – 735 с. ; Т. 2 : М – Я. – 735 с.

3. *Дубянецкі, Э.* Культуралогія : энцыкл. даведнік / Э. Дубянецкі. – Мінск : Беларус. энцыкл., 2003. – 384 с.

4. *Дубянецкі, Э.* Сусветная культура: ад старажытнасці да нашых дзён : папул. энцыкл. даведнік / Э. Дубянецкі. – Мінск : БелЭн, 2001. – 240 с.

5. *Михневич, А. Е.* Русско-белорусский разговорник / А. Е. Михневич. – Минск : Выш. шк., 1991. – 335 с.
6. Асветнікі зямлі беларускай: X – пачатак XX ст. : энцыкл. даведнік / рэдкал.: Г. П. Пашкоў [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 2001. – 496 с.
7. Народная культура Беларусі: энцыкл. даведнік / пад рэд. В. С. Цітова. – Мінск : БелЭн, 2002. – 432 с.
8. *Плотнікаў, Б. А.* Слоўнік цяжкасцяў беларускай мовы / Б. А. Плотнікаў, В. П. Трайкоўская. – Мінск : Кніжны дом, 2004. – 544 с.
9. *Прыгодзіч, М. Р.* Асобна, разам, праз дэфіс : слоўнік-даведнік / М. Р. Прыгодзіч. – Мінск : Нар. асвета, 1994. – 256 с.
10. Русско-белорусский словарь : в 3 т. / под ред. А. А. Лукашанца. – Минск : Беларус. энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. – Т. 1. – 880 с. ; Т. 2. – 1087 с. ; Т. 3. – 960 с.
11. Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне / пад рэд. М. В. Бірылы. – Мінск : БелСЭ, 1987. – 903 с.
12. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. – Мінск : БелСЭ, 1977–1984. – Т. 1. – 608 с. ; Т. 2. – 768 с. ; Т. 3. – 672 с. ; Т. 4. – 768 с. ; Т. 5, кн. 1. – 783 с. ; Т. 5, кн. 2. – 608 с.
13. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы. – Мінск : БелЭн, 2002. – 784 с.
14. Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі : у 5 т. – Мінск : БелСЭ, 1984–1987. – Т. 1. – 727 с. ; Т. 2. – 702 с. ; Т. 3. – 751 с. ; Т. 4. – 742 с. ; Т. 5. – 703 с.
15. Этнаграфія Беларусі. – Мінск : БелСЭ, 1989. – 575 с.

1. *Алоўнікава, Н. Г.* Руска-беларуска-англійскі слоўнік па педагогіцы і псіхалогіі / Н. Г. Алоўнікава, В. В. Кандрацьева ; Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага. – Мінск : МДПІ, 1996. – 64 с.
2. *Бярэйшык, Л. У.* Музеі замежных краін : вучэб. дапам. для студэнтаў гіст. фак. спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках) : у 2 ч. / Л. У. Бярэйшык, А. А. Гужалоўскі. – Мінск : БДУ, 2008. – Ч. 2 : Музеі Азіі, Амерыкі, Аўстраліі, Афрыкі. – 247 с.

3. *Дубовик, А. Е.* Англо-руско-белорусский словарь менеджера / А. Е. Дубовик. – Минск : Выш. шк., 1996. – 76 с.

4. *Инфарматыка : беларуска-рускі тэрміналагічны слоўнік /* Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; уклад. Ю. А. Быкадораў [і інш.] ; пад агул. рэд. А. І. Паўлоўскага. – Минск : МДП, 1996. – 95 с.

5. *Каляда, А. А.* Слоўнік акцэра і рэжысэра / А. А. Каляда. – Минск : Выш. шк., 1995. – 210 с.

6. *Кароткі беларускі слоўнік музычных тэрмінаў: у дапамогу выкладчыкам і студэнтам муз. спец. Мінскага ін-та культуры /* М-ва культуры Рэсп. Беларусь ; Мінскі ін-т культуры, каф. тэорыі музыкі ; склад.: А. І. Смагін [і інш.]. – Минск : Выд-ва МІК, 1992. – 22 с.

7. *Кароткі руска-беларускі слоўнік па выяўленчым мастацтве /* Магілёўск. дзярж. ун-т ; уклад.: В. І. Казлоў, А. С. Лаўшук ; навук. рэд. М. В. Машчанка. – Магілёў : МДУ, 1998. – 87 с.

8. *Кароткі слоўнік псіхалагічных паняццяў /* Мазыр. дзярж. пед. ін-т ; склад.: Н. П. Бярнацкая [і інш.] ; пад агул. рэд. П. П. Шумскага. – Мазыр : МазДП, 1993. – 23 с.

9. *Кароткі слоўнік тэрмінаў па гісторыі Беларусі /* Брэст. дзярж. ун-т ; уклад.: Л. П. Нікіценкава, І. І. Шаўчук. – Брэст : БрДУ, 1996. – 38 с.

10. *Кароткі тлумачальны слоўнік педагогічных тэрмінаў /* Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; уклад.: А. І. Андарала, Г. Ф. Андарала. – Минск : МДП, 1995. – 48 с.

11. *Кацэвіч, С. С.* Слоўнік педагогічных тэрмінаў / С. С. Кацэвіч. – Брэст : Арэна-сэрвіс, 1995. – 103 с.

12. *Лазука, Б. А.* Слоўнік тэрмінаў: архітэктура, выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва / Б. А. Лазука. – Минск : Беларусь, 2001. – 158 с.

13. *Леончиков, В. Е.* Русско-белорусский словарь библиотечных и библиографических терминов / В. Е. Леончиков, Л. А. Демешко. – Минск : Выш. шк., 1992. – 133 с.

14. *Музычны слоўнік беларуска-рускі = Музыкальный словарь русско-белорусский /* Г. Р. Куляшова, Т. Г. Мдзівані, Н. А. Юўчанка [і інш.] ; навук. рэд. Г. Р. Куляшова, Л. А. Антанюк. – Минск : Беларус. навука, 1999. – 559 с. : нот. іл.

15. Руска-беларускі, беларуска-рускі слоўнік па выяўленчым мастацтве і архітэктуры / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад. І. Р. Чыкалава. – Мінск : МДПІ, 1992. – 34 с.

16. Руска-беларускі музычна-педагагічны слоўнік / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад. В. В. Карпуць ; навук. рэд. А. У. Рагуля. – Мінск : МДПІ, 1994. – 39 с.

17. Руска-беларускі культуралагічны слоўнік / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад.: Т. І. Пашковіч [і інш.] ; пад рэд. А. У. Рагулі. – Мінск : МДПІ, 1992. – 22 с.

18. Руска-беларускі слоўнік музычна-педагагічных тэрмінаў / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад. В. В. Карпуць ; навук. рэд. А. У. Рагуля. – Мінск : МДПІ, 1991. – 24 с.

19. Руска-беларускі слоўнік па псіхалогіі / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад.: Т. У. Васілец [і інш.]. – Мінск : МДПІ, 1991. – 48 с.

20. Руска-беларускі слоўнік педагагічных тэрмінаў / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад.: М. А. Ярмаловіч, І. І. Кабіціна. – Мінск : МДПІ, 1992. – 34 с.

21. Русско-белорусский словарь делопроизводственной и архивной терминологии. Беларуская-рускі слоўнік справаводнай і архіўнай тэрміналогіі / Беларуско-рускіі словарь делопроизводственной и архивной терминологии ; сост.: В. А. Сорока, Т. Н. Мальцева, А. В. Запартыко. – Минск : Полымя : БелНДІДАС, 1997. – 441 с.

22. *Савіцкі, М.* Глумачальны слоўнік па інфарматыцы / М. Савіцкі. – 2 выд. – Мінск : Медыял, 2014. – 418 с.

23. Словарь маркетинговых терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://infosystems.ru/index.php?id=1221>. – Дата доступа : 08.01.2015.

24. Слоўнік вакальна-харавых тэрмінаў / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад.: І. М. Сіманоўская [і інш.]. – Мінск : МДПІ, 1993. – 32 с.

25. Слоўнік педагагічных тэрмінаў / Брэсц. дзярж. пед. ін-т імя А. С. Пушкіна, каф. педагогікі ; склад. С. С. Кацэвіч. – Брэст : Арэна-сэрвіс, 1993. – 55 с.

26. *Сухая, Т.* Тэрміналагічны слоўнік па вышэйшай матэматыцы для ВНУ / Т. Сухая [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993. – 193 с.

27. *Чэчат, В. У.* Кароткі руска-беларускі педагагічны слоўнік: каля 800 тэрмінаў / В. У. Чэчат, В. В. Чэчат, Р. Р. Чэчат ; Нац. ін-т адукацыі. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 1996. – 42 с.

28. *Экономико-социологический словарь* / сост.: Г. Н. Соколова, О. В. Кобяк ; науч. ред. Г. Н. Соколова. – Минск : Беларус. навука, 2013. – 615 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Вуснае апытанне з'яўляецца адным са спосабаў праверкі ведаў, уменняў і навыкаў студэнта аб сістэме мовы і маўленні.

Вуснае звязнае выказванне дэманструе ўзровень засваення студэнтам агульных палажэнняў, правіл, азначэнняў і ўменне прымяняць атрыманыя веды на практыцы, а таксама ўменне студэнтаў ствараць звязнае, лагічна паслядоўнае паведамленне на пэўную тэму.

Пры ацэнцы адказу студэнта ўлічваецца наступнае:

- 1) ступень усвядомленасці вывучанага;
- 2) уменне прымяняць веды на практыцы;
- 3) моўнае афармленне адказу (захаванне літаратурных норм беларускай мовы);
- 4) лагічнасць, дакладнасць, доказнасць, паўната, правільнасць і выразнасць адказу.

Для дыягностыкі кампетэнцыі, выяўлення ўзроўню ведаў студэнтаў на прамежкавым і выніковым этапах выкарыстоўваюцца тэсты, рознаўзроўневыя пісьмовыя заданні (у тым ліку не менш за 2 кантрольныя работы), а для студэнтаў завочнай формы навучання – абавязковая кантрольная работа як допуск да вынікавага заліку.

Пералік рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі

Для дыягностыкі прафесійных кампетэнцый, выяўлення ўзроўню засваення ведаў і ўменняў па вучэбнай дысцыпліне рэкамендаваны наступны інструментарый:

- выкарыстанне тэставых заданняў;
- правядзенне пісьмовых кантрольных работ;
- напісанне рэфератаў па асобных раздзелах вучэбнай дысцыпліны;
- распрацоўка і прэзентацыя праектаў па асобных тэмах вучэбнай дысцыпліны;
- напісанне дакладаў на навуковыя канферэнцыі па асобных тэмах вучэбнай дысцыпліны;
- вуснае апытанне студэнтаў на практычных занятках;
- залік.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Састаўным элементам прафесійна арыентаванага навучання з'яўляецца самастойная работа, якая ўключае разнастайныя віды пазааўдыторнай работы студэнта (практыкаванні лексіка-граматычнага і семантыка-стылістычнага характару, вусныя і пісьмовыя жанрава-стылістычныя заданні, пераклады з рускай мовы на беларускую тэкстаў па спецыяльнасці, маналагічныя тэматычна абумоўленыя выступленні, дыялогі-дыскусіі на вызначаную групай тэму і інш.). Для ацэнкі самастойнай працы праводзіцца аўдыторны і індывідуальны кантроль з боку выкладчыка.

Для самастойнага вывучэння асобных тэм вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» можа выкарыстоўвацца агульны спіс літаратуры, што дае магчымасць студэнтам самастойна засвоіць вылучаныя тэмы. Пры выкананні дадзенага віду працы студэнты вучацца самастойна выбіраць, сістэматызаваць, ілюстраваць пэўны тэарэтычны матэрыял, а таксама выпрацоўваць уменне прымяняць адпаведныя веды на практыцы не толькі пры развіцці вуснага, але і пры ўдасканаленні пісьмовага маўлення. Формы кантролю могуць быць разнастайнымі і ажыццяўляцца ў выглядзе калёквіуму, абмеркавання рэфератаў, прагляду творчых работ і прэзентацый, экспрэс-апытанняў на аўдыторных занятках і інш.

Якасныя і колькасныя вынікі СРС могуць улічвацца як частка ацэнкі ведаў па дысцыпліне ў межах рэйтынгавай сістэмы.

Прыкладныя формы выканання самастойнай работы:

- напісанне рэферата (не менш за 8–10 старонак);
- рашэнне тэставых заданняў;
- распрацоўка аўдыявізуальнай прэзентацыі (не карацей за 2 хвіліны дэманстрацыі).

Пытанні

для самастойнага вывучэння па вучэбнай дысцыпліне
«Беларуская мова (прафесійная лексіка)»
для студэнтаў завочнай формы атрымання адукацыі

1. Лексікаграфія як раздзел мовазнаўства: лінгвістычныя і энцыклапедычныя даведнікі, пабудова слоўнікавага артыкула і сістэма памет.
2. Гістарычныя этапы функцыянавання практычнай лексікаграфіі.
3. Беларуская лексікаграфічная спадчына XIX ст.
4. Лексікаграфічныя набыткі беларусаў XX ст.
5. Тыпы лінгвістычных слоўнікаў: арфаграфічныя даведнікі, «Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне», слоўнікі іншамоўных слоў і інш.
6. Тлумачальны акадэмічны слоўнік беларускай мовы: гісторыя стварэння, структура і значэнне.
7. Тэрміналагічныя слоўнікі гуманітарных спецыяльнасцей (культуралагічных, мастацтвазнаўчых, правазнаўчых).
8. Перакладныя слоўнікі беларускай мовы: гісторыя, структура, значэнне.
9. БелСЭ – першы нацыянальны ўніверсальны лексікаграфічны даведнік.
10. «Беларуская энцыклапедыя» – як універсальны сістэматызаваны лексікаграфічны даведнік.
11. «Гісторыя Беларусі» – энцыклапедычны даведнік XXI ст.
12. ЭЛіМБел – грунтоўны культуралагічны даведнік.
13. «Асветнікі зямлі беларускай»: гісторыя стварэння, змест, гістарычнае і культуралагічнае значэнне.
14. Структура і змест энцыклапедычнага даведніка «Этнаграфія Беларусі».
15. Парэміялагічныя і фразеалагічныя даведнікі як люстэрка адметнай нацыянальнай духоўнай і маўленчай спадчыны беларусаў.

Пытанні для самакантролю па вучэбнай дысцыпліне «Беларуская мова (прафесійная лексіка)»

1. Прадмет, задачы і месца курса ў сістэме сацыяльна-гуманітарных навук.
2. Сувязь курса «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» з іншымі навукамі.
3. Беларуская мова сярод іншых моў свету.
4. Генезіс беларускай мовы, яе развіццё ў часе.
5. Рэформы правапісу беларускай мовы. Закон аб мовах.
6. Роля беларускай мовы ў развіцці нацыянальнай культуры.
7. Храналагічныя пласты спрадвечнай беларускай лексікі.
8. Іншамоўная лексіка і паказчыкі яе запазычання.
9. Лексіка беларускай літаратурнай мовы паводле сферы ўжывання.
10. Сутнасць паняццяў «спецыяльная лексіка», «тэрмін», «тэрміналогія». Устойлівыя выразы ў межах прафесійнага ўжывання.
11. Супастаўляльная характарыстыка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі.
12. Асаблівасці беларускай фанетычнай сістэмы ва ўмовах білінгвізму.
13. Паняцце графікі. Беларускі алфавіт.
14. Арфаэпічныя нормы і прычыны іх парушэння.
15. Вымаўленне галосных і іх спалучэнняў.
16. Вымаўленне зычных і іх спалучэнняў.
17. Арфаграфічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прынцыпы беларускага правапісу.
18. Напісанні беларускамоўнай прафесійнай лексікі паводле фанетычнага прынцыпу.
19. Перадача акання і якання ў беларускай мове.
20. Напісанне *ы, і* пасля прыставак.
21. Правапіс спалучэнняў галосных у іншамоўных словах.
22. Напісанне галосных у складаных словах.
23. Правапіс прыстаўных галосных і зычных.
24. Правапіс *ў* (нескладовага).
25. Напісанне спалучэнняў зычных у корані і на стыку кораня і суфікса.
26. Правапіс прыставак на *з-* (*раз-, уз-, без-, цераз-*).

27. Правапіс *д-дз, т-ц*.
28. Падоўжаныя зычныя і іх правапіс.
29. Напісанне беларускамоўнай прафесійнай лексікі паводле марфалагічнага прынцыпу.
30. Правапіс звонкіх-глухіх, выбухных-афрыкат.
31. Напісанне раздзяляльнага і змякчальнага мяккага знака і апострафа.
32. Напісанне беларускамоўнай прафесійнай лексікі разам, асобна і праз злучок.
33. Ужыванне вялікай літары пры размежаванні ўласных і агульных назваў, пры афармленні простае мовы і цытат.
34. Лексіка-граматычная характарыстыка назоўніка.
35. Нарматыўныя склонавыя формы назоўнікаў I скланення.
36. Нарматыўныя склонавыя формы назоўнікаў II скланення.
37. Нарматыўныя склонавыя формы назоўнікаў III скланення.
38. Нарматыўнае функцыянаванне рознаскланяльных назоўнікаў.
39. Асаблівасці склонавых канчаткаў назоўнікаў множнага ліку.
40. Скланенне і ўжыванне ўласных назоўнікаў. Асаблівасці скланення прозвішчаў мужчынскага, жаночага і агульнага роду.
41. Асаблівасці скланення і выкарыстання займеннікаў як слоў з «замяняльнай», «указальнай» функцыяй.
42. Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў і іх ужыванне.
43. Асаблівасці склонавых канчаткаў прыметнікаў.
44. Спецыфіка ўтварэння і функцыянавання розных форм прыметніка.
45. Лексіка-граматычныя разрады лічэбнікаў, іх скланенне.
46. Асаблівасці спалучэння лічэбнікаў з назоўнікамі, дапасаванымі прыметнікамі і дзеепрыметнікамі.
47. Роля прыметніка і лічэбніка ў стварэнні тэрміналагічнай лексікі.
48. Нарматыўнае ўжыванне граматычных катэгорый і форм дзеяслова.
49. Спецыфіка спражэння дзеясловаў; асаблівасці суфіксальнага афармлення.

50. Асаблівасці ўтварэння і перакладу дзеепрыметнікаў і дзеепрыметных зваротаў з рускай мовы на беларускую.
51. Спецыфіка ўтварэння і функцыянавання дзеепрыслоўяў.
52. Функцыянальна-стылістычная характарыстыка службовых часцін мовы.
53. Структура і спецыфіка беларускіх словазлучэнняў (параўнальна з рускай).
54. Паняцце функцыянальнага стылю і класіфікацыйныя фактары іх вылучэння.
55. Агульная характарыстыка кніжных і размоўнага стыляў.
56. Асноўныя прыметы і функцыі навуковага стылю.
57. Падстылі і жанры навуковага стылю.
58. Асноўныя прыметы і функцыі афіцыйна-справавога стылю.
59. Падстылі і жанры афіцыйна-справавога стылю.
60. Праблемы культуры маўлення ва ўмовах білінгвізму.
61. Камунікатыўныя якасці маўлення.
62. Вербальныя і невербальныя сродкі маўленчай дзейнасці і іх роля ў падрыхтоўцы да публічнага выступлення.

Вучэбнае выданне

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для ўсіх спецыяльнасцей універсітэта*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар А. У. Гіцкая

Падпісана ў друк 2018. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,86. Ул.-выд. арк. 1,19. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.